

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

מב.

עין משפט נר מצוה

מב א מ"י פ"ו מ"ה
מ"ה הלכה ג'
ב מ"י שם הלכה טו'
גא ב מ"י שם פ"ה ה"ו
סגמ לאין רמז
טו"ע פ"ד סימן רעו
ספי"ג ז סימן רכג ספי"ג
ב:

הנהרות הב"ח

(א) מבשנה חל אכל
הוא מן הנוטות כ"ל
ומית העניות מתקן:
(ב) ג' רב ושמואל
(ג) שם דא"ב נכסי ע"ק
דלמרי תרוייהו בכסי ע"ק
כ"ל ואז מ"ס ומית
אלו מתקן וכן בש"י:
(ד) שם דא"ב נכסי:
(ה) רש"י ד"ה דא"ב
דמ"ס: (ו) ד"ה נכסי
וכי דאמרינן אין אלס
וכי וכו' היכא וכו'
הכי מצו אמרי דלעולם
אין אלס:

פירוש הרא"ש

מתני' ובשביעית כשנינו
שביעית לא ירד כמון
שדור אף על גב דרמנא
אפקי' ובגמ' מפרש:
אבל אוכל מן הנוטות.
דפקי הן: ג' ליכא
בדא קא מ"פליגי. רב
ושמואל: בכסי אלו. לאו
דוקא וה"ה אס אמר
נכסי דכל עין אלס
אוסר דבר שברשות אפילו
לכשלא מרשות הלך הא
דקמי מתמיתין ובשביעית
אוכל מן הנוטות ע"כ
איידי בודר בשביעית והאי
דקמי ר' יוחנן ור"ל
נכסי לאו דוקא וה"ה
אין אלס אוסר דבר
שברשות דלמרי מרשותו
הלך לא דקמי מתמיתין
ובשביעית אוכל (אף) מן
הנוטות אידי אף ששהדיר
לפני שביעית: א"כ פליגי
בבבס' אלו. דלמרי
אין אלס אוסר כו':
דרגן האומר לבנו כו'.
משנה היא בהגזל קמא:
בחי' ובבבס' לא יירשנו.
אלמלא אלס אוסר נכסיו
לאחר מותו אע"פ שיאל
מרשותו:

(א) [לקמן מו. א] ב"ק קמ:
[לקמן מו. א] ופ"ב,
(ד) [עין לע"ב].

תוספות

המודר הנאה מחבירו
לפני שביעית
לא ירד לתוך שדהו.
דריסת הנגל אסורה ואינו
אוכל אפילו מן הנוטות
חוץ לשדה דאין לירד
ולאכול: ובשביעית. פי'
אם הדיר בשביעית לא ירד
למוך שדהו ליקח מן הנוט'
(אבל) אם יצטרך לירד
ולאכול אסור. ובגמ' פריך
אמאי אסור לירד בו לנזק
אמאי הא רחמנא אפקיה
לשדה לכל דבר אמיל: נדר
במנו מאכל לפני שביעית
יורד לתוך שדהו. דאני
מורא אלס מדבר המנא
לדי מאכל ואינו אוכל
מן הפירות: ובשביעית
יורד ואוכל. דפקי הא
וקשה ללעיל (דף ג'.)
מיעט לא היה אסור
ומיזל בלע"כ אל אוכל
האלה המנא לירד מאכל
ו"ל דבשביעית אף השדה
הפקי לנזק אמיל דמי
מקום בגמ' ולאדק נמי
דמשני שמה יסרה בעמידה
הכל לא שייך במודר
מאכל דאי שיה אין בך
כלום: רב ושמואל אמרי
בכסי אלו על"ך לפני
שביעית אינו אוכל מן
הנוטות. ואף על פי שביעית
שביעית דמיון דלמרי אלו
אסורין עליו אפי' לאחר
שנמסר או שהפקידם ולכן
אסור בשביעית והשתא
ס"ד דכלל אמר נכסי אלו
הניגש שביעית אסור לנזק
מן הנוטות דלמרי אוסר
דבר שברשותו אף כשלא
מרשותו ומתני' דקמי
ובשביעית אוכל ננוטות
מחירו נהדירו בשביעית
עממא: רבי יוחנן ור"ש
לקי' [אמר] בכסי ע"ק
אינו יורד לתוך שדהו
כו' הגיע שביעית אוכל
מן הנוטות. והפקי הן
ולא אסין אלס כי אמרנו
לדידיה אלס אי היינו
[אל] דאין אלס אוסר
בנוטות לכשלא מרשותו
וה"ה היכא דלמרי נכסי
אלו הגיע שביעית מותר
בנוטות ופריך אסין כן
דלא אוסר רבי יוחנן כלל
לכשלא מרשותו אמאי לא
אשמועינן למיתלא דאלו
אלס אית להו אלס
אוסר ועוד תנן דלמרי
אוסר לכשלא מרשותו:
בית ירשנו. דכשיש כח
ברשותו אסורה וכו' לא:
בחי' ובבבס' לא יירשנו.
אלמלא אוסר אחיו לאחר
מותו שיאל מרשותו ומשני
לא לעולם לא תפשוט
מדי דהיכא דלמרי נכסי
אלו ע"ן שיאמרי לאחר
שיאל מרשותו דשאי הכא
שפי' בהדיא שיאמרי לאחר
מותו:

מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית. שהדירו חבירו קודם שנכנסה שביעית: אין יורד למוך שדהו. לאכול מפירות שביעית דאסור בדריסת הרגל: ואין אוכל מן הנוטות. מאותן פירות הנוטין חוץ לשדה שיכול ליקח מהן ואינו צריך לנכנס בתוך השדה ואע"ג דהן שביעית לא יאכל מהן כדאמרין בגמרא אלס אוסר דבר שברשותו אפילו לכשלא מרשותו והאי נמי כיון דלפני שביעית הדירו חבירו כי אחי נמי שביעית אסור בהן: ובשביעית. אלס אלס הדירו שביעית לא יורד למוך שדהו: אלס אוכל מן הנוטות. הואיל ולא היו מפרש אמאי אינו יורד ואמאי אוכל הא ארעא נמי דפקי הא: נדר הימנו מאכל לפני שביעית. אלס לא נדר הימנו הנאה לבי מטי שביעית יורד ואינו אוכל דהא לא הדירו אלס מן מאכל אלס אינו אוכל כדפרישית לעיל דלמס אוסר דבר שברשותו אפי' לאחר שיאל מרשותו: ובשביעית. הדירו שביעית: יורד ואוכל. דעכשו יאל מרשותו. ואית דמפרש המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא ירד למוך שדהו לפני שביעית ולא יאכל מן הנוטות כיון דהדירו ובשביעית כלומר אלס הגיעה שביעית לא ירד למוך שדהו כו' ולישנא קמא עיקר: גמ' דלמרי תרוייהו נכסי אלו ע"ק. כלומר כל נכסי ע"ק כלל מקום שהן: ואין אוכל מן הנוטות. ואע"פ שהגיע שביעית ואל הפקד הן: ואם שביעית נדר. השתא לאו ברשותו הוא ולא מלי מדיר לה מנייהו אוכל מן הנוטות: ר' יוחנן ור"ל דלמרי. הגיע שביעית אין יורד אלס אוכל מן הנוטות: אלס אוסר דבר שברשותו אפילו לכשלא מרשותו. דכיון דשעה שאסר היוין ברשותיה אפילו לבי הגיע שביעית נפקין מרשותיה אפילו הכי אסורין עליו: ר' יוחנן ור"ל סברי אין אלס כו'. ומשום הכי כי הגיע שביעית דנפקא מרשותיה אוכל הוא מן הנוטות: ומסבירא. דבהא טעמא פליגי: ומי איכא למ"ד אין אלס אוסר כו'. ור' יוחנן ור"ל הכי סבירא להו: (י) אלס כן. דמשום האי טעמא פליגי ולמרי דאוכל הוא בשביעית: ליפליגי בנכסים אלו. אפי' היכא דלמרי נכסים אלו ע"ק ולימרי ר' יוחנן ור"ל דאוכל בשביעית משום העטם (א) דלמרי אין אלס אוסר דבר שברשותו לכשלא מרשותו כ"ש היכא דלמרי נכסי דמשמע כל זמן שהן ברשותו אלס מדלג פליגי בנכסים אלו אלס בנכסי ש"מ דלית להו האי סברא. ועוד היכי מלי אמר לעולם דאין אלס אוסר דבר שברשותו לכשלא מרשותו והתנן דאוסר: האומר לבנו קונם שאם נהנה לי. כלומר שאי אחת נהנה לי מכל נכסי: מס יירשנו. שלא אוסר עליו אלס כל זמן שהנכסים שלו לפיכך יירשנו אלס

מתני' לא ירד למוך שדהו. של מדיר. דמודר אסור אפי' בדריסת הרגל כדמתן לעיל (דף ג'.): ואינו אוכל מן הנוטות. מן הפירות הנוטות על הדרך סמוך לשדה: ובשביעית לא ירד למוך שדהו. ואי שביעית נדר לא ירד וכו'. ובגמרא מפרש לה: גמ' ואף על גב שהגיע שביעית. דקסברי רב ושמואל דלע"ג דכולהו פירי דהפקרא אינון אפילו הכי כיון ששעשה שהדירו היו שלו חייל אסורה אפי' בשביעית שיאל מרשותו. ומתני' תרי דיני קמני רישא אשמינן דכיון שהדירו לפני שביעית חייל נדריה אפילו כי מטא שביעית וסיפא אשמינן דלס בשביעית נדר נהי דלא חייל נדריה לגבי פירי דהפקרא נינהו לגבי ארעא מיהא חייל וכדמפרש בגמרא טעמא לקמן: ור' יוחנן ור"ל דלמרי תרוייהו וכו' אלס אוכל מן הנוטות. ולא מתקן דהו משום נדרא דמקמי שביעית: לימא דהא קמיפליגי דרב ושמואל סברי אלס אוסר וכו' ור' יוחנן ור"ל סברי אין אלס אוסר וכו'. נראה לי דהכי פירוש' דשעמא דקא סלקא דעמין השתא דרב ושמואל ורבי יוחנן ור"ל כולוהו אפירושא דמתניתין קיימי. רב ושמואל מפרשי לה כדפרישית. ור' יוחנן ור"ל מפרשי לה דחדא קמני וכולהו כשהדירו לפני שביעית וקאמר דנדר זה שני דיני יס לו דלפני שביעית חייל נדרא לגמרי שאינו יורד ואינו אוכל אלס כשהגיע שביעית הותר מקמנו דנהי דלמרי יורד בתוך שדהו משום דלמרי אכתי ברשותו קיימא כדפריש' טעמא לקמן אפי' פירי שרו דהא בשביעית נפקי מרשותיה ואע"פ שהדירו בשעה שהיה ברשותו דהיינו לפני שביעית סברי ר' יוחנן ור"ל דאין אלס אוסר דבר שברשותו לכשלא מרשותו והי' דרישא לא אשמינן מדי דכשיטא דלפני שביעית אינו יורד ואינו אוכל סבירא להו דנקט רישא משום סיפא לאשמינן דלע"ג שהדירו לפני שביעית שהיו פירות ברשותו אין איסורו חל לאחר שיאל מרשותו דהיינו בשביעית. ומש"ה הוה סליק אדעתיה דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אלס אוסר דבר שברשותו לכשלא מרשותו אפילו היכא דלמרי נכסים אלו א"כ אפילו היכא דלמרי כהדיא שהוא אוסר אותם אפילו לאחר שיאל מרשותו. והוה סבירא לן הכי אע"ג דר' יוחנן ור"ל לא איירו אלס בנכסי משום דבשנמא אי למרינן דרבי יוחנן ור"ל אמרי הכי בנכסים אלו איכא למימר דמתא רישא משום סיפא וכדפרישית ואע"ג דלמרי ר' יוחנן ור"ל נכסי לאו דוקא דלמרי נכסי בלחוד אלס אכנסים אלו דלמרי רב ושמואל קיימי בנכסים אלו דיני נכסי וכמו שנפרש לפנינו דלס אחת דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי קא אמרי א"כ מה אשמינן תנא דלמרינן רישא ודאי לא צריכא לאשמינן דלפני שביעית חייל נדרא לגמרי וכי תימא משום סיפא נקט לה לאשמינן דכיון דמיעקרא אמר נכסי כשהגיע שביעית הותר מקמנו של נדר זה דהיינו לענין אכילה הא נמי לא צריכא לאשמינן דכשיטא דכלשון נכסי לא משמע אלס בעוד שהיו ברשותו דגדולה מו' שנינו בפירקא דלקמן (דף מו.) ומייתין לה בסימון בשמעתינן [ע"ב] האומר לחבירו קונם לציתן שאני נכנס עדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותך וכיון דלפילו גבי נודר דליכא לספוקי דמאי אוסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שיאל מרשותו אמרינן דכי אמר ביתך לא משמע אלס בעוד שהוא שלו כ"ש לגבי מדיר דאיכא לספוקי אי מלי אסיר בלתי שיאל מרשותו דכשיטא מילתא דכלשון נכסי אינו אוסר אלס בעודן ברשותו דודאי כי אמר נודר ביתך או נכסין וכו' אמר מדיר ביתי או נכסי לנשות שוין אלס אחת דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי אמרי דאין אלס אוסר תנא דלמרי וכו' כולה לאשמינן דינא דבשביעית דינא דלמרי וקמ"ל דליתא משום טעמא דלמרי לקמן לא מליא אמרתי הכין דלמאי שנויה בנדרים אי האי דינא בעי למתני לעולם דלמרי לקמן [ע"ב] בעומדין אילנות על הגבולין ה"ל למתנייה גבי דיני ממונות א"כ בשביעית ואפי' ל"ש בן אליקים דלמרי [שם] גזרה שמה יסרה בעמידה לא ניחא דכולה מני לה משום האי דינא דליתני שביעית גרידא אלס ודאי ר' יוחנן ור"ל אפילו בנכסים אלו ס"ל דאין אלס אוסר. ואמאי להו השתא מתניתין שפיר דתנא רישא משום סיפא לאשמינן דלפילו הדירו כלשון נכסים אלו אין נדרו חל לאחר שיאל מרשותו דלא תימא דכי היכי דלמרי גבי נודר דכי אמר לציתן זה שאני נכנס מת או מכרו לאחר אסור דמתקן עליה אפילו לאחר שיאל מרשותו הכי נמי כי הדירו חבירו ור"ל נכסים אלו דליחול איסורא אפי' לאחר שיאל נכסים מרשות מדיר דליתא דה"מ בנודר ע"מא דמאי אסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שיאל מרשותו הוה להו נכסי חבירו אלס מדיר לא דלאחר שיאל מרשותו הוה להו נכסי חבירו ואין אלס אוסר נכסי חבירו על חבירו ואמאי מתניתין שפיר. ומקשינן דאי אחת דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אלס אוסר הוה להו לאפילו בנכסים אלו ועוד תנן דהיכא דלמרי כהדיא אלס אוסר: אס מס יירשנו. דלאו מדדיה מתנייה אלס מירושמיה דזכי ליה רחמנא: (י) אלס מס לא יירשנו. דאין אלס אוסר: אס מס יירשנו. דלאו מדדיה מתנייה אלס מירושמיה דזכי ליה רחמנא: (י) אלס מס לא יירשנו. דאין אלס אוסר: